

РЕЦЕНЗИЈА РУКОПИСА
„МЛАДИ НА СЕЛУ: ДЕМОГРАФСКА, ДРУШТВЕНО-ЕКОНОМСКА, ПОЛИТИЧКА И
КУЛТУРНА ПЕРСПЕКТИВА“

Департман за социологију и Центар за социолошка истраживања Филозофског факултета у Нишу у знак сећања на др Сузану Марковић Крстић, прерано преминулу професорку овог факултета, организовао је Научни скуп под називом „Млади на селу: демографска, друштвено-економска, политичка и културна перспектива“. Из текстова садржаних у рукопису Зборника, уочава се да су се учесници скупа бавили како непосредним стваралаштвом др Сузане Марковић Крстић, тако и проблемима којима је она посветила свој истраживачки рад: рурални развој, узроци и последице демографског пражњења села, млади на селу и њихов друштвени положај, перспектива живота на селу, образовање младих, ...

Уреднице Зборника др Лела Милошевић Радуловић и др Гордана Стојић прилоге су поделиле у две целине. Прву целину, чији је наслов идентичан називу скупа, чине текстови који указују на проблеме младих уопште и посебно у руралним подручјима Србије, при чему је несумњиво основно обележје ових подручја смањење броја становника уз неповољну старосну структуру која је довела и до изумирања/нестанка појединих села, те имамо села без становника. Проблеми депопулације села и руралног развоја, како истичу приређивачице Зборника нису карактеристични само за Србију, већ и државе у окружењу. Раде С. Шаровић и Горан Д. Ђеранић потврђују овај став, и у свом тексту указују на демографске, али и друге проблеме са којима се сусрећу руралне области Црне Горе. Остали радови ове целине, посвећени су искључиво или у контексту тема којима се аутори баве операционализацији појма *млади*, анализи узрока депопулације и пражњења села кроз приказ и анализу статистичких података и стратешких докумената. Квалитету текстова посебно доприноси њихова теоријска утемељеност као и предлози могућих мера и активности за ревитализацију села и побољшање положаја младих.

Имајући у виду регионалне неједнакости, у свом прилогу Љубиша Р. Митровић истиче да су развојне стратегије допринеле „дефициту људског и образовног капитала на селу“ и регионалним неједнакостима, те да је посебно „девастирана југоисточна Србија“. Премда операционализацију појма *млади* сусрећемо у већини радова, Драгољуб Б. Ђорђевић то чини на специфичан начин правећи јасну дистинкцију између две категорије омладине која живи на селу „сеоски млади“ и „млади сељаци“ уз оптимистичан став да ће без обзира на тренутну депопулацију села, „до обнове села доћи кад-тад.“ Јасмина С. Петровић полазећи од досадашњих стратегија развоја, посебно руралног и „мањкавости руралног планирања“ предлаже стратегију истраживања заснованих на заједници испитујући могућности примене фокусгрупног интервјуа као метода за прикупљање података о „потребама, проблемима и специфичностима руралних заједница“ при планирању руралног развоја. Предлог се чини смисленим, пре свега имајући у виду анализу стратешких докумената која је изнета у тексту Срђана Љ. Шљукића који у свом прилогу анализира актуелна стратешка документа посвећена руралном развоју и младима Републике Србије, Републике Црне Горе и Републике Српске. Јер, по његовом мишљењу „судбина младих на селу и тиме и судбина села као таквог и друштва као целине, највише зависи од способности носилаца политичке моћи да реалним потребама друштва дају примат у односу на идеологију.“

Дефицитом људског капитала, посебно социо-демографским обележјима руралног становништва у Србији баве се у коауторском раду Сретен М. Јелић и Марија Д. Поповић, као и Анђела Б. Божић и Михаило Н. Петровић уз осврт на специфичност демографске структуре становништва Општине Зајечар. Љубинко М. Милосављевић указује на стварање

мегалополиса и даје своје виђење одговора на питање „да ли је нормално да постоје само преоптерећени градови и пуста села“, јер „са нестајањем села нестаје и традиционална народна култура, која је народ чинила виталним и моралним“. У свом прилогу Весна С. Трифуновић повезује негативна демографска кретања, немогућност опстанка породичних газдинстава и нарушавање традиционалних вредности, а Марица Н. Шљукић на основу емпиријских података пише о привлачности концепта мале производње хране за младе, као једног од начина за њихово остајање на селу, уз апострофирање стимулативних мера (концепт производње хране за продају на мало) као и фактора који делују демотивишуће на ову врсту бизниса у Србији. Друштвеним неједнакостима у образовању посвећен је текст Лела Р. Милошевић Радуловић која указује на неопходност унапређивања школовања сеоске омладине и „уклањање свих друштвених баријера које доводе до неједнаког приступа образовању и неједнаких образовних резултата“. Вјекослав Л. Бутиган и Бранислав Д. Стевановић баве се политичком културом у трагању за одговорима „како пробудити прогресивни потенцијал младих за прихватање партиципативне политичке културе“ са посебним освртом на младе на селу (Бутиган), као и да ли је „омладина покретачка снага друштва ... и мењања политичког система“ са освртом на студентску популацију (Стевановић).

Први део Зборника завршава се текстовима Драгане С. Пешић Јенаћковић и Иване Љ. Илић Крстић у којима су изнети подаци емпиријских истраживања о ставовима младих о два несумњиво важна питања за будућност: вредновању и практиковању различитих модела брачног и репродуктивног понашања младих са подручја југоисточне Србије (Пешић Јанковић) и перцепцији климатских промена студената једног факултета Универзитета у Нишу (Илић Крстић).

Имајући у виду да је Научни скуп организован у знак сећања на прерано преминулу социолошкињу на чији допринос развоју социјалне демографије, социологије села, образовања и омладине указују поједини аутори прилога сврстаних у први део Зборника (Љубиша Митровић и Лела Милошевић Радуловић), други део Зборника „Сузана Марковић Крстић (1969–2023)“ посвећен је искључиво њеном стваралаштву. Овај део Зборника садржи приказе најзначајнијих публикација, библиографију, кратку биографију и фотографије. Библиографија радова и прикази Јоване П. Стојановић и Ненад М. Стојановић коауторских монографија *Демографске структуре неких балканских земаља* и *Хуманистичка димензија образовања младих у контексту савремених друштвених промена*, Данијеле В. Здравковић монографије *Црнотравско пограничје у социодемографском контексту* и Марија И. Голубовић уџбеника *Становништво у социолошком контексту*, сведоче о доприносу Сузана Марковић Крстић истраживањима села, демографије, младих и образовања.

Сагледавајући превасходно квалитет прилога достављених за публикацију и циљ организованог Научног скупа, задовољство ми је да Зборник препоручим за штампу. Детаљне анализе проблема руралног развоја, популације младих на селу, те оних у сфери образовања, као и предлози и препоруке саопштене у прилозима извесно је могу да буду од користи креаторима јавних политика у наведеним областима.

Др Весна Милтојевић, ред. проф. у пензији
Факултета заштите на раду Универзитета у Нишу

